

**Kadernota
2020 - 2023**

gemeente

Hattem

Inhoudsopgave Kadernota 2020 - 2023

1.	INLEIDING	3
1.1	Verantwoording - positie kadernota	3
1.2	Leeswijzer	3
2.	FINANCIELE POSITIE	4
2.1	Begrotingsresultaat en reservepositie	4
2.2	Zoekgebieden	5
2.3	Kaders	7
2.4	Technische uitgangspunten	7
3.	ONTWIKKELINGEN PROGRAMMA'S	8
3.1	Programma 1 Sociaal Sterk	9
1.a	Opgroeien en ontwikkelen	9
1.b	Werk	11
1.c	Zorg	12
1.d	Welzijn en sport	13
3.2	Programma 2 Wonen, werken en recreëren	14
2.a	Ruimtelijke ontwikkeling	14
2.b	Economische ontwikkeling	17
2.c	Fysieke leefomgeving	18
3.3	Programma 3 Besturen en organiseren	19
3.a	Netwerken en besturen	19
3.b	Dienstverlening	22
3.c	Financiën	22
3.d	Gemeentelijke organisatie	26
3.4	Programma 4 Bedrijfsvoering	27
4.a	Bedrijfsvoering en overhead	27
4.	BEGROTINGSVOORBEREIDING: PROCES EN PLANNING	28

1. INLEIDING

1.1 Verantwoording - positie kadernota

De kadernota is het kaderstellend document voor de gemeenteraad waarmee sturing wordt gegeven aan het uitwerken van de begroting door het college en de ambtelijke organisatie. Het uitgangspunt is 'een structureel en reëel sluitende begroting'.

In de kadernota worden de financiële kaders, de financieel technische uitgangspunten en de beleidskaders genoemd. Er zijn onderwerpen en ontwikkelingen opgenomen waarvan de consequenties financieel vertaald zijn. Daarnaast zijn er onderwerpen die in de begrotingsvoorbereiding nader uitgewerkt gaan worden ten aanzien van personele en/of financiële gevolgen voor de exploitatie en/of de reservepositie.

Tot slot zijn onder de noemer 'zoekgebieden' onderwerpen in beeld gebracht die de potentie hebben om lasten te verminderen dan wel baten te verhogen. In hoofdstuk 2.2 wordt hierop uitgebreid ingegaan.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 **Financiële positie** wordt het financiële perspectief geschetst waarbij in de kadernota de onderwerpen worden opgenomen met financiële consequenties vanaf 2020. Het begrotingsresultaat en de reservepositie worden in beeld gebracht. Vervolgens wordt ingegaan op de zoekgebieden. In dit hoofdstuk worden ook de financiële kaders en de financieel technische uitgangspunten benoemd.

In hoofdstuk 3 staan de beleidskaders en de **ontwikkelingen van de begrotingsprogramma's**.

In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op het **proces en de planning van de begrotingsvoorbereiding**. Naar verwachting verschijnt de meicirculaire van het gemeentefonds niet tijdig genoeg om mee te nemen in de kadernota. De uitkomsten van de mei- en septembercirculaires worden meegenomen in de begrotingsvoorbereiding.

2. FINANCIËLE POSITIE

2.1 Begrotingsresultaat en reservepositie

Het geprognosticeerde begrotingsresultaat in de jaren 2020-2023 is als volgt opgebouwd:

Meerjarenraming	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>2022</u>	<u>2023</u>
Saldo Programmabegroting 2020-2023 (incl. wijzigingen n.a.v. de begrotingsraad)	137.400	38.500	23.600	23.600
<i>Totaal bijstellingen exploitatie</i>	<i>-396.400</i>	<i>-612.800</i>	<i>-675.000</i>	<i>-718.200</i>
<i>Totaal dekkingsmiddelen heroverwegingen</i>	<i>103.800</i>	<i>50.800</i>	<i>68.800</i>	<i>49.500</i>
Saldo exploitatiebijstellingen	-292.600	-562.000	-606.200	-668.700
Saldo begroting 2020-2023	-155.200	-523.500	-582.600	-645.100

In de voorjaarsnota 2019 zijn uitsluitend de mutaties in het boekjaar 2019 meegenomen. Voor zover van toepassing zijn de meerjarige gevolgen van onderwerpen uit de voorjaarsnota in deze kadernota opgenomen en maken ze onderdeel uit van de bovenstaande cijfers.

De resultaten van de zoekgebieden zijn gepresenteerd onder de dekkingsmiddelen heroverwegingen.

Door deze negatieve resultaten komt de reservepositie zwaar onder druk te staan.

Algemene reserve	<u>2018</u>	<u>2019</u>	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>2022</u>	<u>2023</u>
Stand per ultimo	2.356.200	70.900	-98.900	-707.600	-1.354.900	-2.023.600

Bij de ontwikkeling van de algemene reserve is het resultaat zodat is gepresenteerd in de jaarrekening 2018 als vertrekpunt genomen. Rekening houdend met de voorgenomen toevoegingen en onttrekkingen zoals opgenomen in de vastgestelde meerjarenbegroting 2019-2022, de uitgeputte reserve sociaal domein, en de geschetste ontwikkelingen en resultaten in de voorjaarsnota en kadernota daalt de stand van de reserve naar € 2 miljoen negatief per ultimo 2023. Een groot deel van dit resultaat wordt veroorzaakt door het geprognosticeerde structurele negatieve exploitatieresultaat dat over de periode 2020 tot en met 2023 € 1,9 miljoen bedraagt. De mate en de voortvarendheid waarmee het reëel en structureel evenwicht wordt herstelt is bepalend voor de uiteindelijke uitnamen uit de algemene reserve.

2.2 Zoekgebieden

De afgelopen maanden heeft zich een aantal financiële ontwikkelingen voorgedaan die ons structureel meerjarenbeeld behoorlijk negatief beïnvloeden. Deze ontwikkeling hebben we direct vertaald in een opgave / aanpak waarbij we onze beleidsambities tegen het licht hebben gehouden en maatregelen in beeld hebben gebracht die kunnen bijdragen aan herstel van de begroting. In onze aanpak hebben we focus aangebracht door kansrijke zoekgebieden aan te dragen. De zoekgebieden hebben de potentie om lasten te verminderen dan wel baten te verhogen.

De ervaring leert dat de uitwerking van sommige zoekgebieden een relatief lange doorlooptijd vraagt. Bovendien willen we dit prioriteit geven, waardoor keuzes in de uitvoering van het werk moeten worden gemaakt. Niet alles kan tegelijk. Vanuit die gedachte hebben we gekozen voor een scenario om het in het vorige hoofdstuk gepresenteerde tekort in 4 jaar in te lopen. Dit betekent dat in eerste instantie een doelbedrag is gesteld op jaarlijks € 100.000 waarbij we starten in het lopende begrotingsjaar 2019.

Dit scenario is gepresenteerd aan de auditcommissie en er zijn beelden uitgewisseld over de ontstane financiële situatie en de mogelijke impact.

In de kadernota worden zoekgebieden aangegeven waarvan wordt verwacht dat ze een bijdrage kunnen leveren aan het bereiken van een reëel structureel evenwicht. De strategie is om met een jaarlijks toenemend bedrag aan structurele lastenverminderingen en batenverhogingen in 2023 een positief resultaat te bereiken. We zijn genoodzaakt om in dit kader ook de stand van onze reserves te betrekken. De algemene reserve is ultimo 2020 uitgeput. Een herstel van deze reserve is mede in relatie tot onze weerstandscapaciteit absoluut noodzakelijk.

De kansrijke zoekgebieden met potentie om lasten te verminderen dan wel baten te verhogen zijn in het onderstaande overzicht in beeld gebracht. De onderwerpen worden nader toegelicht in het betreffende programma. De onderwerpen leveren een financieel voordeel op, met uitzondering van de Omgevingswet. Hiervoor zijn extra middelen nodig.

Resultaat zoekgebieden:						
<i>Progr.</i>	<i>Zoekgebied</i>	<i>Opdracht</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>
1		Sociaal sterk	€ 45.600	€ 45.600	€ 45.600	€ 45.600
	Sociaal Domein	Budgetten Jeugdhulp en Wmo	€ 45.600	€ 45.600	€ 45.600	€ 45.600
2		Wonen, werken en recreëren	€ 7.800	€ -94.000	€ -89.300	€ -89.300
	Omgevingswet	Implementatie omgevingswet		€ -108.700	€ -108.700	€ -108.700
	Omgevingswet	Informatiehuishouding omgevingswet				
	Erfgoed	Verkenning onderbesteding subsidies gem. monumenten				
	Milieu en duurzaamheid	Duurzaamheid budget SNV irt bestaandbudget klimaatbeleid	€ 1.000	€ 1.000	€ 15.000	€ 15.000
	Kleine Veer	Exploitatiebijdrage	€ 4.400	€ 4.400	€ 4.400	€ 4.400
	Bedrijvenpark H2O	Verkenning gemeentelijke inkomsten				
	MIP/Energie	Energie m.b.t. vastgoedportefeuille				
	MIP	Riolering				
	MIP	Binnenstad (alle kredieten betreffende fase 2)				
	MIP	Binnenstad (alle kredieten betreffende fase 2)				
	MIP	de Bleek	€ 2.400	€ 9.300		
	MIP	Geldersedijk				
	MIP	Uitvoeringsprogramma GVVP fase I - Vechtsstraat/Bijl.singel				
	MIP	Wegen (wegbeheer)				
	MIP/Energie	Openbare verlichting				
3		Besturen en organiseren	€ 50.400	€ 24.800	€ 24.200	€ 23.600
	Verbonden partijen	Heroverwegingen externe betrekkingen				
	Verbonden partijen	Basisbijdrage regio Zwolle	€ 5.400	€ 4.800	€ 4.200	€ 3.600
	Belastingen	Invoeren hondenbelasting				
	Belastingen	Verhogen toeristenbelasting				
	Belastingen	Stopzetten terugbetaling precario Vitens				
	Belastingen	Benutten onbenutte belastingcapaciteit				
	Subsidies	Indexeringen	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
	Beschut werken	Realiseren aantal beschutte werkplekken	€ 25.000			
4		Bedrijfsvoering		€ 74.400	€ 88.300	€ 69.600
	Organisatieontwikkeling	Kanteling organisatie naar veranderde rolgeving		€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
	Personeel en organisatie	Arbo- en verzuimbeleid (personeelsbeleid)				
	HR	Control HR				
	I&A	In kaart brengen ontwikkelingen				
	MIP/Duurzaamheid	Verduurzaming wagenpark				
	MIP	Vervangingsinvesteringen (techn. afschrijvingstermijn)		€ 24.400	€ 38.300	€ 19.600
		Financieel resultaat voorstellen:	€ 103.800	€ 50.800	€ 68.800	€ 49.500

Op voorhand zijn geen onderwerpen uitgesloten als zoekgebied, wel is er focus aangebracht vanwege de haalbaarheid en de doorlooptijd. Zoekgebieden in het overzicht die niet op geld zijn gezet, worden in de begrotingsvoorbereiding nader uitgewerkt.

Verder wordt de raad voorgesteld om in de begrotingsvoorbereiding ook te onderzoeken: muziekonderwijs, schoolzwemmen, monumentensubsidies, duurzaamheid (o.a. energiebesparende maatregelen voor minima, de budgetoverheveling van € 49.500) en musea.

2.3 Kaders

De onderstaande uitgangspunten worden voorgesteld:

- Een vastgestelde meerjarenbegroting 2019-2022 en de voorjaarsnota 2019 (financieel);
- De exploitatie is structureel en reëel in evenwicht;
- Onroerende zaakbelasting (OZB) : de voorliggende kadernota is in alle jaren niet in evenwicht. In de begrotingsvoorbereiding moet blijken of, en zo ja voor welk bedrag een verhoging van de OZB moet worden voorgesteld teneinde een sluitende exploitatie te realiseren.
- Rioolheffing: vasthouden aan de huidige beleidslijn 'verhoging = inflatiepercentage plus 2%'
- Sociaal Domein. Bij de jaarrekening 2018 is duidelijk geworden dat de reserve sociaal domein ultimo 2018 uitsluitend nog beschikbaar is voor Wtcg en MO/BW. Voorgesteld wordt de reserve in stand te houden.
- Meicirculaire gemeentefonds 2019: deze is nog niet gepubliceerd ten tijde van het opstellen van de voorjaarsnota 2019 en de kadernota 2020-2023 zodat de financiële uitkomsten niet kunnen worden meegenomen in de besluitvorming door het College op 28 mei. Voorgesteld wordt de uitkomsten van de meicirculaire voor 2019 te betrekken bij de najaarsnota. De uitkomsten van de mei- en de septembercirculaire voor 2020 en verder worden betrokken bij de begrotingsvoorbereiding.
- Ratio weerstandsvermogen: in de jaren 2020-2022 toestaan dat de ratio tijdelijk mag dalen tot 1,0. Vanaf 2023 weer vasthouden aan de huidige beleidslijn 'factor 1,4'.
- Meerjaren investeringsprogramma (MIP): basis is het vastgesteld MIP uit de meerjarenbegroting 2019 en door de raad geaccordeerde aanpassingen nadien. Het MIP wordt geactualiseerd bij de begrotingsvoorbereiding.

2.4 Technische uitgangspunten

De onderstaande uitgangspunten worden voorgesteld:

- leges en tarieven: er wordt uitgegaan van een kostendekkend tarief
- belastingen, heffingen en leges: de indexering voor 2020 bedraagt 1,5 %
- looncompensatie: de **voorlopige** indexering voor 2020 bedraagt 4,7%. Waarvan 2,5% loonbod en 2,2% pensioenpremie ABP. Wel met de kanttekening dat de onderhandelingen tussen de VNG en de bonden in juni worden hervat. De definitieve indexatie wordt meegenomen in de begrotingsvoorbereiding.
- prijscompensatie diensten en goederen: de indexering voor 2020 bedraagt 1,5C %
- te verstrekken subsidies aan derden: 0,7% (1,7% minus 1%) over de subsidiebudgetten

Zie deelprogramma 3.c Financiën voor nadere toelichting met betrekking tot de indexering.

- areaalwijzigingen op wegen, straten, groen, straatmeubilair en kunstwerken worden verwerkt in de begroting zodat het bestaande beheer niet in kwaliteitsniveau hoeft te worden aangepast.

3. ONTWIKKELINGEN PROGRAMMA'S

In dit hoofdstuk worden eerst de beleidskaders genoemd, daarna de ontwikkelingen binnen de programma's en in programma 3.c Financiën wordt ingegaan op de ontwikkeling van de financiële positie.

Beleidskaders

- Als algemeen toetsingskader geldt de richting die we als gemeente met Samen Hattem hebben ingezet. We willen kunnen vaststellen dat voorstellen of maatregelen een bijdrage leveren aan de beweging die we als gemeente maken.
- Een vastgestelde meerjarenbegroting 2019-2022 en voorjaarsnota 2019 (beleidsmatig)
- het beleid moet 'maakbaar' zijn in relatie tot de personele bezetting.

3.1 Programma 1 Sociaal sterk

Deelprogramma 1.a Opgroeien en ontwikkelen

PlusOV

Op basis van de begroting van Plus OV (medio mei) wordt vanaf 2020 voor leerlingenvervoer de begroting bijgesteld met € 111.000 (N) en voor jeugdwetvervoer met € 13.200 (N).

De redenen hiervoor zijn de stijgende kosten voor het route gebonden vervoer (leerlingenvervoer, Wmo-dagbestedingsvervoer en Jeugdwet vervoer) en beheer- en regiekosten (waaronder formatie).

Decentralisatie jeugdzorg Zorg In Natura (ZIN)

In de laatste jaren zien we een toename in het gebruik van – met name zwaardere vormen van – jeugdhulp. Door deze toename zijn de kosten ook gestegen. Op basis hiervan gaan we in 2020 ook uit van structureel € 150.000 (N) hogere lasten. Dit is een voorlopige inschatting. Zie ook onder de ZOEKGEBIEDEN de onderwerpen Nadere analyse kosten ZIN en Verbeterinitiatieven Sociaal Domein.

GGD NOG inwonersbijdrage

Door de loon- en prijsindexatie en de jaarlijkse actualisatie van de inwonersaantallen stijgt de gemeentelijke bijdrage vanaf 2020 met afgerond € 8.300 (N) naar € 188.100 ten opzichte van 2019.

Onderwijshuisvesting

In de vergadering van 11 maart 2019 heeft de gemeenteraad per amendement besloten de locatie Oude Ijsbaan / Van Heemstraschool aan te wijzen als nieuwbouwlocatie voor het eerste scholencluster van de Van Heemstraschool en De Zaaier en te starten met het haalbaarheidsonderzoek. De keuze voor de locatie Oude ijsbaan /Van Heemstraschool betekent een stijging van de stichtingskosten ten opzichte van de meerjarenbegroting. De investeringskosten van deze locatie – indicatief € 8.470.000 - € 9.100.000 - vallen hoger uit dan het bedrag van € 6.900.000 waarmee in de meerjarenbegroting rekening is gehouden. Dit heeft een aantal oorzaken. Allereerst is het bedrag nu inclusief BTW, dat is een bedrag van circa € 1,4 miljoen. Daarnaast betrof het oude bedrag enkel de stichtingskosten van het gebouw, waarbij een gemiddelde werd genomen tussen twee verschillende scenario's. In de gemiddelde € 8.800.000 zijn naast de stichtingskosten ook andere kosten zoals boekwaarde van de gronden en tijdelijke huisvesting meegenomen. De afgelopen jaren zijn de bouwkosten fors gestegen, deze kostenstijging is ook in het investeringsoverzicht meegenomen. Het bedrag dat in het raadsvoorstel voor het IKC is opgenomen betrof een bedrag voor de totale investering (stichtingskosten en bijkomende kosten) voor de locatie Noordgouw (exclusief BTW). Door het raadsbesluit om het IKC te realiseren op de locatie oude ijsbaan / Van Heemstraschool zijn de totale investeringskosten aanvullend toegenomen.

Hierdoor worden de kapitaallasten € 55.000 tot € 75.000 hoger. Voor de Kadernota gaan we voornamelijk uit van € 8.800.000 aan investeringskosten en € 65.000 (N) hogere kapitaallasten vanaf 2021 ten opzichte van de huidige begroting. De financiële gevolgen voor de leges bouwvergunning worden meegenomen in programma 2.a Vergunningverlening en handhaving, onder baten bouwleges. De gehanteerde bedragen betreffen geschatte investeringskosten op basis van normbedragen. Tijdens het uitvoeren van het haalbaarheidsonderzoek komt er meer duidelijkheid over de kosten.

ZOEKGEBIEDEN

Verbeterinitiatieven - Sociaal Domein – Jeugdhulp en Wmo (betreft de deelprogramma's 1.a en 1.c)

De gemeente Hattem streeft er naar dat de zorg kwalitatief op orde is, maar dat deze ook nu en in de toekomst betaalbaar is. De sterk stijgende kosten (m.n. binnen de jeugdhulp) en de consequenties die dit heeft voor de gemeentelijke begroting is de aanleiding om kritisch te kijken naar wat we precies aan zorg en preventie in het sociaal domein inzetten en hoe we dit georganiseerd hebben. Binnen het sociaal domein leggen we hierbij eerst de focus op de Jeugdhulp en Wmo.

We brengen verbeterinitiatieven in beeld die op korte of op langere termijn kunnen leiden tot een hogere kwaliteit en/of lagere kosten. De thema's waar we onder meer naar kijken zijn: preventie & voorliggende voorzieningen, toegang en verwijsroutes (bijv. normalisering), zorgaanbod & zorgaanbieders en de administratieve afhandeling & informatievoorziening. Er wordt een bijeenkomst georganiseerd voor de beleids-, kwaliteitsmedewerkers en consultants binnen de Wmo en Jeugd. Tijdens de bijeenkomst willen we door het combineren van ervaringen vanuit beleid en de uitvoering op een snelle en praktische manier kansen tot verbetering in beeld brengen en afspraken maken over de uitwerking.

Analyse inzet budgetplafonds

In het Portefeuillehoudersoverleg Jeugdzorg hebben een deel van de gemeenten (waaronder Hattem) de opdracht gegeven om te komen tot een nadere uitwerking van het principe van budgetplafonds en op basis hiervan te bepalen of dit instrument ingezet kan worden. De huidige raamwerkovereenkomst geeft de gemeenten in ieder geval de ruimte om deze budgetplafonds per 2020 in te stellen. In Hattem willen we kijken wat de voor- en nadelen zijn van de budgetplafonds, met welk doel zou je ze willen in stellen en of het instellen van plafonds haalbaar is.

Nadere analyse kosten Zorg in Natura (ZIN) van Jeugdhulp en Wmo

In de begrotingsvoorbereiding onderzoeken we of het verwachte knelpunt bij Jeugdhulp ZIN inderdaad € 150.000 per jaar is. Ook onderzoeken we wat het Hattems aandeel is in het bedrag dat vanuit het Rijk extra beschikbaar wordt gesteld ter compensatie van de gestegen kosten Jeugdhulp.

Het lastenbudget voor ZIN Wmo is bij de begroting 2019 structureel fors verhoogd. We onderzoeken of deze inschatting juist is gebleken.

Schoolzwemmen

In de sportagenda is als doelstelling opgenomen dat Hattem gezonde scholen heeft met voldoende aandacht voor bewegen. Het faciliteren van schoolzwemmen is één van de acties die bijdraagt aan het realiseren van deze doelstelling. Om dit te realiseren is jaarlijks circa € 28.000 opgenomen in de begroting.

Deelprogramma 1.b Werk

Bijstandsuitkeringen en BUIG

Eind april zijn de 'nadere voorlopige budgetten BUIG' bekend gemaakt. De uitkering BUIG wordt structureel verlaagd met € 12.000 (N). Deze middelen worden ingezet ter dekking van de uitkeringslasten Participatiewet. Dit lastenbudget wordt verlaagd met € 12.000 (V).

Sociale werkvoorziening

Er wordt onderzocht of en per wanneer de sociale werkvoorziening (Wsw) op een andere wijze kan worden georganiseerd in combinatie met het groenonderhoud, zowel in de wijken als op de begraafplaats. De kosten van groenonderhoud worden toegelicht in deelprogramma 2.c Fysieke leefomgeving. Door een beoogde verschuiving (meer doen in eigen beheer en minder inhuur c.q. externe dienstverlening) nemen de kosten van Wsw af met € 88.000 (V) en wordt een kostenbesparing van per saldo € 30.000 verwacht.

Wet Inburgering

Op 1 januari 2021 treed de nieuwe Wet Inburgering inwerking. Gemeenten krijgen een brede verantwoordelijkheid bij de uitvoering van deze wet. Gemeenten worden weer verantwoordelijk voor het aanbieden van inburgeringstrajecten, maar moeten de statushouders ook in financiële zin ontzorgen. Dat wil zeggen, in eerste instantie is het aan de gemeente om vaste lasten zoals huur, verzekeringen, energiekosten, etc. te betalen en om leefgeld te verstrekken. Tevens dient er een koppeling gemaakt te worden met de Participatiewet. In 2019 en 2020 moeten gemeenten al in de geest van de nieuwe wet gaan handelen. Hier stelt het Rijk middelen voor beschikbaar. Middels de meicirculaire worden we hierover geïnformeerd. Op basis hiervan wordt een plan gemaakt voor 2019 en 2020.

ZOEKGEBIEDEN

Er zijn diverse aanpassingen mogelijk omdat uit analyse is gebleken dat de baten structureel te laag dan wel de lasten structureel te hoog zijn begroot. In het totaal € 22.000, waarvan:

- BBZ baten nemen toe € 5.000 (V)
- Bijzondere bijstand baten nemen toe € 10.000 (V)
- Schuldhulpverlening lasten diensten door derden nemen af € 5.000 (V)
- Inburgering nieuwkomers lasten nemen naar af € 2.000 (V).

Deelprogramma 1.c Zorg

PlusOV

Op basis van de begroting van Plus OV (medio mei) wordt vanaf 2020 voor dagbesteding vervoer de begroting bijgesteld met € 1.800 (N). Voor regiotaxi is de bijstelling in 2020 € 16.300 (N) en vanaf 2021 is dit € 39.300 (N).

De provincie Gelderland draagt in 2020 voor het laatste jaar bij in de kosten van het vraagafhankelijk vervoer / regiotaxi. Vanaf 2021 niet meer, waardoor de lasten voor de gemeente Hattem toenemen met € 23.000 per jaar.

Wvggz

Op 1 januari 2020 gaat de nieuwe Wet verplichte ggz (Wvggz) in. De gemeenten worden verantwoordelijk voor meer taken, waaronder het verkennend onderzoek en de crisismaatregel. Op dit moment is nog niet helder of en hoeveel middelen de gemeenten vanuit het Rijk ontvangen voor deze taken. Naar verwachting wordt dit duidelijk in de meicirculaire van het gemeentefonds.

ZOEKGEBIEDEN

Woonvoorzieningen

De afgelopen jaren is gebleken dat er geen volledige aanspraak wordt gemaakt op het beschikbare budget. Daarom wordt voorgesteld het budget voor woningaanpassingen met € 13.700 (V) af te ramen. Bovendien is het budget voor verhuiskosten in het geheel niet aangesproken en daarom wordt voorgesteld het budget naar nul af te ramen, een voordeel van € 6.300 (V).

Wmo hulpmiddelen

Enerzijds wordt het lastenbudget advieskosten afgeraamd met € 8.650 (V) en anderzijds wordt het batenbudget overname hulpmiddelen ook afgeraamd, met € 5.000 (N).

Deelprogramma 1.d Welzijn en sport

BTW-nadeel De Marke (zwembad en MFC) en SPUK

Vanwege de verruiming van de BTW-vrijstelling op sport is er voor Zwembad de Marke en MFC de Marke een BTW-nadeel. Om dit nadeel te compenseren zal de gemeente op verzoek van De Marke dit nadeel meenemen in de Specifieke uitkering Sport (SPUK)-aanvraag van de gemeente. De uitkomst van deze aanvraag is onzeker. Daarom is de eventuele consequentie van het BTW-nadeel niet financieel vertaald. In het najaar van 2019 zal er een themasessie voor de raad georganiseerd worden over de exploitatie van De Marke.

ZOEKGEBIEDEN

Muziekonderwijs

Voor muziekonderwijs wordt een bedrag van € 61.452 gesubsidieerd vanuit de subsidieregeling voor drie harmonie- en fanfareverenigingen. De verdeling gebeurt op basis van het aantal leerlingen dat gebruik maakt van de harmonie- en fanfareopleidingen. De afgelopen jaren ging het om zo'n 80 leerlingen.

Bibliotheek

De gemeente Hattem subsidieert de bibliotheek gericht op onder andere het beschikbaar stellen van kennis en informatie, het bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur. Ook worden activiteiten uitgevoerd gericht op leesvaardigheid, taalontwikkeling, bestrijding van laaggeletterdheid participatie en zelfredzaamheid van inwoners. De hoogte van de subsidie in 2019 bedraagt € 199.323.

3.2 Programma 2 Wonen, Werken en Recreëren

Deelprogramma 2.a Ruimtelijke ontwikkeling

ODNV

De ODNV heeft structureel hogere personele capaciteit begroot vanwege toename van sloopmeldingen waardoor de bijdrage van de gemeente Hattem stijgt met € 20.000 (N).

Ook is er tijdelijk uitbreiding van personele capaciteit nodig met € 11.000 (N) in relatie tot het asbestdaken-verbod in de periode 2020-2024. Verder stijgt de bijdrage van de gemeente door loon- en prijscompensatie waarbij de ODNV jaarlijks 4,7% indexeert zodat de loonprijscompensatie in 2023 toeneemt tot € 12.600 (N) ten opzichte van de jaarlijks al begrote bedragen.

Baten bouwleges

Op begrotingsbasis wordt al jarenlang gerekend met € 150.000,= bouwkosten per woning. Indien voor de bouwkosten van nieuwbouwwoningen 'Het Veen' van € 200.000,= per woning wordt uitgegaan en rekening wordt gehouden met het jaarlijks aantal te bouwen woningen, dan is de meeropbrengst uit baten bouwleges € 60.000 (V) per jaar in 2020 en € 35.000 (V) per jaar vanaf 2021.

De keuze door de gemeenteraad voor de locatie Oude ijsbaan / Van Heemstraschool betekent een stijging van de stichtingskosten ten opzichte van de meerjarenbegroting. Door de hogere bouwkosten stijgen de baten bouwleges in 2020 ook, met € 35.000 (V). Zie voor een nadere toelichting deelprogramma 1.a Opgroeien en ontwikkelen.

Transformatie 't Veen

Om de doelen uit het Ontwikkelingsperspectief 2013 te bereiken, volgen we sinds 2017 een aantal parallelle sporen. In 2018 en 2019 werden grote stappen gezet. Zo zijn voor drie deelgebieden bestemmingsplannen in procedure gegaan. De Minister van BZK verstrekte voor 't Veen de status van Ontwikkelingsgebied in het kader van de Crisis- en herstelwet. We kunnen nu een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte opstellen en nieuwe regels voor kostenverhaal benutten. Hiermee ontstaat experimenteerruimte binnen milieukwaliteitsnormen en kunnen we extra mogelijkheden inzetten om met bedrijven concrete afspraken te maken over (termijn van) verplaatsing.

Eind 2019 of begin 2020 besluiten we over het voorkeustracé van het ondergrondse hoogspanningsnetgedeelte; dit zal aanzienlijke (voor)investeringen vergen. Ook wordt een besluit genomen over het hoogspanningsnetgedeelte tussen 't Veen en de A50.

In samenwerking met gebiedseigenaren, medeoverheden, (financiële) instellingen en professionele marktpartijen werd een Ontwikkelingskader met Spelregels voor (locatie)ontwikkeling gemaakt, waarmee ruimtelijk-functionele samenhang wordt bereikt tussen de verschillende deelgebieden. Het Ontwikkelingskader werd voorzien van een financiële onderlegger (grondexploitatie), zodat er inzicht is in de financiële gevolgen voor de gemeente en de mate van verhaalbaarheid van kosten. Via anterieure overeenkomsten en fondsen verhalen we zover als mogelijk ambtelijke kosten en investeringen in openbare ruimte die voortkomen uit de ontwikkelingen. We ontkomen over enkele jaren niet aan eigen investeringen in infrastructuur en openbare ruimte buiten de ontwikkellocaties om – hierbij wordt ook aangesloten bij het Uitvoeringsprogramma van het GVVP. Afhankelijk van het programma dat we op 't Veen mogelijk kunnen maken, levert dat een financieel risico op voor de gemeente; in de risicoparagraaf bij de begrotingsvoorbereiding wordt dit uitgewerkt.

De kosten (€216.000) nemen we mee zoals we ze nu inschatten op basis van het huidige uitgangspunt 100% kostendekkendheid. De kosten betreffen werkzaamheden door derden, en personele inzet. De kosten aan infrastructuur nemen we mee in het Meerjaren Investeringsprogramma (MIP). In het kader van de begrotingsvoorbereiding komt er in het najaar een raadsvoorstel. We onderzoeken de risico's en brengen onder andere de financiële haalbaarheid in beeld. Aan de hand van deze besluitvorming, zullen de kosten worden verwerkt in de begroting.

Woonzorgzones

In de gemeente Hattem blijven twee woonzorgzones. Voor zone De Bongerd haalde eigenaar Habion in 2019 via een interactief proces informatie op voor een ander huisvestingsconcept. De gemeente heeft hier de rol van bewaker van kwaliteit (woonproduct, zorgaanbod en stedenbouwkundig) en faciliteert het ruimtelijk planologisch proces, op basis van een anterieure overeenkomst aan die doorwerkt in 2020 en verder. De gemeentelijke kosten worden hiermee afgedekt. De gemeentelijke inzet vraagt wel capaciteit die deels wordt ingehuurd.

Voor de zone Geldersedijk is de gemeente Hattem zelf aan zet. Vanuit het gemeentelijke projectplan uit 2018 en vanuit het raadsbesluit van maart 2019 (locatiekeuze IKC 1^e cluster) werd in een interactief proces een stedenbouwkundig plan gemaakt voor het totale gebied waarin de functies evenwichtig zijn verdeeld zodat er een ruimtelijk, functioneel en financieel acceptabel project gerealiseerd kan worden waar in elk geval de functies wonen, zorg en onderwijs deel van uitmaken. De aanbesteding van het stedenbouwkundig plan en het bestemmingsplan komen in 2020 op de agenda. Feitelijke realisatie van het project zal doorlopen in de jaren vanaf 2020, afhankelijk van mogelijke fasering. De gemeentelijke kosten moeten worden terugverdiend uit de grondverkoop van de oude ijsbaan en evt. Van Heemstralocatie. Afhankelijk van het programma levert dat een financieel risico op; in de risicoparaagraaf bij de begrotingsvoorbereiding wordt dit uitgewerkt.

De kosten voor 2020 van €21.000 nemen we mee zoals we ze nu inschatten. In het kader van de begrotingsvoorbereiding komt er in het najaar een raadsvoorstel.

ZOEKGEBIEDEN

Energie en klimaat

In 2020 en later zal de Regionale Energiestrategie (2019/2020) en de gemeentelijke transitievisie Warmte (2019/2020/2021) worden vastgesteld. Deze worden vertaald in o.a. Omgevingsvisie Hattem en lopen deels parallel. Vanaf dat moment zullen extra kosten gemaakt gaan worden voor de uitvoering van de RES en transitievisie Warmte. Verwacht wordt dat hiervoor evenwel vanuit het Rijk gelden beschikbaar worden gesteld in het kader van het Interbestuurlijk Programma (ongelabeld). Een deel van dit geld kan gebruikt worden voor het financieren van capaciteit voor de (uitvoering van) RES en de warmtevisie.

Verder is het zoekgebied duurzaamheid / milieu onderzocht in relatie met de financiële opgave.

De volgende onderwerpen zijn financieel vertaald in de Kadernota:

- De verhoging van het budget ten behoeve van de SNV samenwerking (duurzaamheid) is opgevangen binnen het bestaande budget voor klimaatbeleid. Door het verschuiven van budget ten behoeve van regionale samenwerking is minder geld beschikbaar voor andere klimaatgerelateerde uitgaven.

- Daarnaast wordt de komende jaren (2020/2021) versneld geïnvesteerd in energiebesparingen binnen de eigen organisatie (vastgoed / wagenpark / openbare verlichting / energie-management). Door de komende twee jaar (2020/2021) een fors deel (€ 30.000) van het uitvoeringsgeld / capaciteit versneld in te zetten ten behoeve van besparing op de gemeentelijke energielasten kan een win-win worden bereikt.
- Het structurele budget voor klimaatbeleid wordt met ingang van 2022 verlaagd met € 15.000 (voordeel) . Na het vaststellen van de Regionale Energiestrategie (2019/2020) en de gemeentelijke transitievisie Warmte (2019/2020/2021) zullen de kosten voor klimaatbeleid gaan afnemen.
- Incidentele besparing kan worden gevonden door budget gemeenschappelijke regeling IGEV/GEA te verlagen met € 1.000 (V) in de jaren 2020/2021.

De raad wordt ter overweging gegeven af te zien van het uitvoeren van het amendement energiebesparing minima. Hiermee kan incidenteel in 2019 een bedrag van € 49.500 worden bespaard. Dit is een optie en derhalve niet in de financiële berekeningen meegenomen.

Omgevingswet

Op 1 januari 2021 treedt de Omgevingswet in werking. We werken toe naar de volgende mijlpalen:

- 1 januari 2021: invoering Omgevingswet: meldingen en vergunningsaanvragen moeten binnen 8 weken afgehandeld zijn via het Digitaal stelsel Omgevingswet. Daarnaast krijgen we nieuwe taken gedecentraliseerd op het gebied van bodemkwaliteit en geluid;
- 1 januari 2024: doorontwikkeling tot 1 januari 2024. Dan moeten we beschikken over 1 Omgevingsvisie en integreren we operationeel sectoraal beleid, bijvoorbeeld in Programma's.
- 1 januari 2029 is de implementatie afgerond en moet Hattem beschikken over 1 Omgevingsplan Hattem en vervallen de bestemmingsplannen.

Het jaar 2020 wordt een belangrijk jaar om ervoor te zorgen dat we op de invoering van de wet zijn voorbereid. Dat betekent dat we in 2020 gaan proefdraaien met nieuwe werkprocessen voor de Omgevingsvergunning. Ook gaan we nieuwe applicaties aanschaffen zodat we kunnen aansluiten op het landelijke Digitale Stelsel Omgevingswet. Geplande mijlpalen in 2020 zijn daarnaast de vaststelling van de ontwerp Omgevingsvisie Hattem en het ontwerp Omgevingsplan Buitengebied.

De Omgevingswet is één van de zoekgebieden in relatie tot de financiële opgave. De werkzaamheden van de Omgevingswet worden gefinancierd uit incidentele middelen. Uitgangspunt voor de begroting 2020 en verder is dat we alleen de kosten van werkzaamheden opnemen in de Kadernota die we op dit moment reëel kunnen ramen. Zo wordt de begroting niet belast met uitgaven die we nog niet helemaal hebben uitgekristalliseerd. Deze aanpak brengt wel risico's met zich mee. De kans op overschrijding van budget is groot. Een ander risico is dat we werkzaamheden moeten uitvoeren en er geen beschikbaar budget is. Om dit te voorkomen nemen we het verschil tussen begroting en het financieel dialoogmodel op in de risico paragraaf. De planning en control-cyclus gebruiken we om de raad op de hoogte te houden.

Voor personele inzet tot 1 januari 2024 is in de jaren 2021-2023 continueren we de capaciteit 2019-2020. Omgerekend een bedrag van € 108.700 (N) per jaar. Deze extra lasten zijn in de overzichten van de zoekgebieden als 'negatieve baten' opgenomen.

Erfgoed

Er is in de afgelopen 10 jaar al veel bezuinigd op deze subsidie. Deze subsidie is bedoeld als bijdrage voor onderhoud van de monumenten, ter compensatie van de aanvullende eisen voor gemeentelijke monumenten. Dit zoekgebied wordt in de begrotingsvoorbereiding verder uitgewerkt.

Bedrijventerrein H2O

Er zijn in de begroting geen baten bouwleges en geen inkomsten OZB van het bedrijventerrein H2O opgenomen. Dit kan vanaf 2022 / 2023 aan de orde zijn. Dit zoekgebied wordt in de begrotingsvoorbereiding verder uitgewerkt.

Deelprogramma 2.b Economische ontwikkeling

Kosten Ontwikkelingsmaatschappij plandeel Hattem

Deze kosten zullen volledig worden verhaald op Ontwikkelingsmaatschappij Hattemerbroek B.V. waardoor deze kosten structureel vrij kunnen vallen ten gunste van het begrotingsresultaat, een voordeel van € 2.000 (V).

ZOEKGEBIEDEN

't Kleine Veer

Samen met de gemeente Zwolle exploiteert de gemeente Hattem de veerdienst 't Kleine Veer. De exploitatie is een zoekgebied in relatie tot de financiële opgave. We stellen voor de bijdrage aan exploitatie 't Kleine Veer te corrigeren op basis van de afrekeningen 2017-2018. Deze correctie ten opzichte van de huidige begroting levert ons een jaarlijkse besparing op van afgerond € 4.400 (V).

Deelprogramma 2.c Fysieke leefomgeving

Groen

De bomen aan de Hezenbergerweg / Konijnenbergerweg dienen binnen 5 jaar vervangen te worden. Het groenonderhoud in de wijken kost structureel € 30.000 (N). Het plan is dit over drie jaarschijven te verdelen.

Begraafplaats

Er is voor gekozen door het College van B&W om het groenonderhoud in de komende jaren uit te voeren in eigen beheer; in afwachting van besluitvorming Toekomstscenario WSW oud. Het groenonderhoud begraafplaats in eigen beheer uitvoeren gaat een structurele verhoging geven van € 28.000 (N) aan groenonderhoudskosten voor de begraafplaats. Om deze extra kosten te dekken stellen wij voor om te zorgen voor hogere baten uit begraafrechten c.q. afkoopsommen graven. We gaan de kostendekkendheid van de begraafplaats evalueren in het najaar van 2020, alvorens tot besluitvorming te komen over de vaststelling van de leges voor 2021.

Binnenstad

- Toegankelijkheid

De opinienota 'Verbeteren toegankelijkheid markt' is op 28 januari 2019 door de commissie Algemene en Ruimtelijke zaken besproken. Er zijn nieuwe ontwerpen gemaakt die aan de inwoners van Hattem zijn voorgelegd. De raad neemt dit jaar een besluit. De voorgelegde keuzes leidt tot structureel hoger lasten van maximaal € 36.000 (N) vanaf 2020. Dit bedrag komt overeen met de huidige beheerskosten, deze zijn nu nog niet beschikbaar gesteld.

- Herinrichting openbare ruimte

In de meerjarenbegroting zijn middelen gereserveerd voor deze projecten op het Meerjaren investeringsprogramma (MIP) op de posten 'Reconstructie wegen en het Afval Water Plan (AWP). Daarnaast zijn middelen gereserveerd voor de Visie Groene Stadswal, Groene geveltuinen binnenstad. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen voorbereiding en uitvoering. We kijken ook of we subsidie kunnen krijgen voor de projecten.

Klimaatadaptatie

Klimaatadaptatie is Hattem aanpassen aan de klimaatverandering. Hierbij moet gedacht worden aan alle ruimtelijke aanpassingen die nodig zijn om de gevolgen van de klimaatcrisis op te vangen. Hierbij spelen we in op droogte, wateroverlast en hittestress. Investerings zullen in 2019/2020 inzichtelijk worden gemaakt en verwerkt in het MIP, ze worden waar mogelijk afgestemd op de investeringen voor wegen en riolering (werk met werk maken).

Verkeer

In 2019 wordt het Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan (GVVP) uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma. Hier komen maatregelen uit voort voor de korte en midden lange termijn. We verwerken het uitvoeringsprogramma samen met het wegbeheer- en rioleringsprogramma in het MIP. De 'quick wins' vanuit het GVVP worden opgepakt.

Afvalwater

Het huidige afvalwaterketenplan moet opnieuw worden doorgerekend. In 2019 is een verkenning afgerond naar risico gestuurd rioolbeheer (maatregelen afstemmen op de kwaliteit van de riolering en het gebruik van de openbare ruimte). Eind 2019 - begin 2020 stellen we een notitie op over risico gestuurd rioolbeheer en het Delta programma ruimtelijke adaptatie (DPRA). Dit doen we samen met Heerde en Oldebroek. De investeringen worden afgestemd op de maatregelen en projecten van wegen en verkeer en verwerken we in het Meerjaren investeringsprogramma (MIP). De binnenstad is het grootste project voor de komende jaren. Verder nemen we het afvalwaterketenplan mee in de omgevingsvisie / omgevingsplan.

Openbare verlichting

In 2020 maken we een uitwerking van het Beleidsplan openbare verlichting voor de jaren 2020/2025. Het gaat hierbij over de optie om alternatieven zoals retro led mogelijk te maken.

Wegen

In de begrotingsvoorbereiding voor 2020 en verder een nieuwe meerjarenraming voor wegen, op basis van de vastgestelde kwaliteit, afgestemd met de rioleringsplanning opnemen.

Onderhoud en verduurzaming gemeentelijke gebouwen

- *Onderhoud:* we maken een nieuwe MeerJaren onderhoudsplanning (MJOP) voor onze gemeentelijke gebouwen. Dit is nodig voor de onderbouwing van de gemeentelijke reserve onderhoud gebouwen. We inventariseren, actualiseren en digitaliseren de tekeningen van de gebouwen en de aanwezige installaties. Dit is nodig om te kunnen voldoen aan wettelijke verplichtingen.
- *Verduurzaming:* In 2020 zijn investeringen nodig om de gemeentelijke gebouwen verder te verduurzamen. Hiervoor zetten we gelden vanuit klimaatbudget versneld in.
- *Aanpassingen gemeentewerf* in verband met de komst van extra medewerkers (WSW) die, naast de bestaande bezetting, hun onderkomen krijgen aan de werf worden er aanpassingen aan het gebouw gemaakt.

Deze investeringen verwerken we op het Meerjaren investerings programma (MIP).

ZOEKGEBIEDEN

De Bleek

We onderzoeken of we vanwege de beschikbare capaciteit de herinrichting van De Bleek kunnen opstarten. Ook is er provinciale subsidie beschikbaar. De voorbereiding start in 2019 / 2020 en de uitvoering in 2021 / 2023 afhankelijk van deadline van de subsidie. De financiële consequenties hiervan zijn in 2020 een bedrag van € 2.400 (V) en in 2021 een bedrag van € 9.300 (V).

Riolering

We rekenen twee scenario's door. Dat zijn het huidige scenario: 'duurzaam en robuust' en het scenario 'Risico gestuurd rioolbeheer'. Aan de hand van deze scenario's wordt in 2020 een voorstel voorgelegd aan de raad. De resultaten kunnen meegenomen worden in de begrotingsvoorbereiding 2021.

Openbare verlichting

We onderzoeken alternatieven voor het besparen op energie. Dit wordt meegenomen in het Beleidsplan openbare verlichting voor de jaren 2020/2025.

Uitvoering gemeentelijk verkeer- en vervoersplan

In het uitvoeringsprogramma is het project Vechtstraat - Burgemeester Bijleveldsingel opgenomen. Het voorstel is om te onderzoeken of de Vechtstraat, Hessenweg en Bijleveldsingel verder te faseren zijn, door in de tussentijd de weg goed te houden door klein onderhoud te plegen vanuit de bestaande budgetten. De aanpassingen voor de ontsluiting Assenrade (aansluitingen Waalstraat en Crunershof) gaan wel door in 2020.

De effecten kunnen verwerkt worden in de begrotingsvoorbereiding.

3.3 Programma 3 Besturen en organiseren

Deelprogramma 3.a Netwerken en besturen

VNOG

De VNOG kampt met forse financiële tegenvallers vanwege extra inzet in 2018, overschrijding op personele kosten, instroom en opleiding van nieuwe vrijwilligers en het ontbreken van ruimte voor onvoorziene omstandigheden en fluctuaties. Hierdoor wordt de van de gemeente Hattem gevraagde bijdrage hoger, waardoor in het 'worst case'-scenario een structureel tekort van ruim € 4.600.000 ontstaat. De loon- en prijscompensatie voor 2020 is berekend op circa € 1.250.000.

De structureel hogere bijdrage voor de gemeente Hattem bedraagt € 74.000 (N).

Veiligheidshuis NOG

Het Veiligheidshuis kampt met een structureel tekort. Er is gezocht naar bezuinigingsmaatregelen en deze worden doorgevoerd. Toch is de structurele bijdrage verhoogd, vanaf 2019 met structureel € 5.000 (N). Er is wel een proces gaande om te kijken naar een andere verdeelsleutel van de kosten over de gemeenten. Dit kan van invloed zijn op de bijdrage van Hattem.

Wethouderspensioen

Jaarlijks wordt de hoogte van de pensioenvoorziening voor (gewezen) wethouders beoordeeld en geactualiseerd op grond van onder andere de renteontwikkelingen. Door de wijziging in de omvang en samenstelling van het college in 2018 is een verhoging van de voorziening voor de komende jaren noodzakelijk. Voor de jaren 2020-2023 bedraagt de bijstelling afgerond € 50.000 (N) per jaar.

Wachtgeld wethouders

Na beëindiging van het wethouderschap ontvangt een wethouder een Appa-ontslaguitkering (ook wel wachtgeld genoemd), tenzij hij of zij de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt dan wel een baan heeft gevonden. Dit laatste is van toepassing waardoor het wachtgeldbudget kan worden afgeraamd met in het totaal € 55.700 (V) in de jaren 2020 en 2021.

ZOEKGEBIEDEN

Regio Zwolle

De nieuwe Koers en Agenda van de Regio Zwolle staan voor een verhoogde ambitie die we als gemeente Hattem onderschrijven. Dit betekent ook een hogere basisbijdrage. In de begroting 2019 hadden we hier al rekening mee gehouden. Nu de definitieve bedragen bekend zijn (per jaar oplopend van € 2,30 tot € 2,45 per inwoner) kunnen we de definitieve bedragen opnemen in de begroting 2020. Deze correctie levert jaarlijks een besparing op tussen de 5.400 en 3.600 euro (V).

Deelprogramma 3.b Dienstverlening

Verbetering Dienstverlening

Voor 2019 is een agenda Verbetering Dienstverlening opgesteld en deze wordt momenteel uitgevoerd. Bij de begrotingsvoorbereiding zal worden bepaald welke activiteiten in 2020 worden uitgevoerd. In het najaar van 2019 zal aan de raad worden gevraagd een beslissing te nemen voor het realiseren van een KCC, waarvoor in 2019 een voorbereidingskrediet is verstrekt.

Deelprogramma 3.c Financiën

Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT)

Voor het uitbesteden van het dagelijkse beheer zijn de lasten vanaf 2020 structureel € 35.000 (N) hoger.

Algemene uitkering 2018

Op basis van de circulaire Gemeentefonds tot en met december 2018 wordt de uitkering positief bijgesteld met € 18.600 (V) in 2020, met € 13.000 (V) in 2021 en vanaf 2022 met € 13.500 (V).

Meicirculaire Gemeentefonds

De meicirculaire informeert gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds voor de jaren 2019 en verder. Daarnaast bevat de circulaire informatie over andere financiële onderwerpen die voor de gemeente van belang zijn.

In de afgelopen jaren was de meicirculaire nog niet gepubliceerd op het moment van besluitvorming door het college over de voorjaarsnota en de kadernota. Daarom betrekken we de meicirculaire 2019 niet bij het samenstellen van deze documenten. Wel zullen we voorafgaand aan de besluitvorming door de raad de financiële uitkomsten communiceren. De financiële uitkomsten van zowel de mei- als de septembercirculaire worden berokken bij de najaarsnota 2019 en de begroting 2020.

Uitkering gemeentefonds BTW-compensatiefonds

Bij een overschrijding van het plafond van het BTW-compensatiefonds wordt de algemene uitkering verhoogd en krijgt ook de gemeente Hatterem 'extra geld'. Nu het plafond wordt bereikt – of mogelijk zelfs wordt overschreden – moet deze baten worden afgeraamd. In 2020 met € 116.000 (N), in 2021 met € 151.000 (N), in 2022 met € 192.000 (N) en in 2023 met € 232.000 (N).

Hoewel de 'formele bevestiging' van dit onderwerp in de meicirculaire wordt uitgewerkt, kiezen we ervoor om – gezien de hoogte van de bedragen – dit onderwerp toch alvast in de kadernota op te nemen.

Stelpost loon- en prijscompensatie - verbonden partijen

Een onderdeel van de algemene uitkering is de compensatie voor loon- en prijsstijgingen. Op begrotingsbasis 'parkeren' we de compensatie voor de komende jaren op een lastenstelpost. Voorgesteld wordt om de toegenomen bijdragen aan een aantal verbonden partijen die gerelateerd zijn aan loon- en prijsstijgingen te dekken uit deze stelpost. Het aframen van de lastenstelpost betekent een voordeel.

Dit betreft de GGD NOG voor structureel € 8.300 (V) en de VNOG voor € 15.500 (V). Dit geldt ook voor de ODNV: € 3.600 (V) in 2020, € 5.600 (V) in 2021, € 7.700 (V) in 2022 en € 10.000 (V) in 2023.

Motie Omtzigt

Door aanneming van het Amendement Omtzigt is artikel 220f Gemeentewet met ingang van het belastingjaar 2019 aangepast. Dit biedt gemeenten de mogelijkheid om voor onder andere sportaccommodaties, dorpshuizen én andere sociaal belang behartigende instellingen het (veelal) lagere OZB-tariefstelsel voor woningen te hanteren in het kader van de heffing van onroerende zaakbelastingen. Omdat bij gemeenten het instrument van subsidie niet altijd de voorkeur geniet of niet (goed) toepasbaar wordt geacht is de Gemeentewet gewijzigd om bij deze genoemde categorieën instellingen de lastendruk te verlagen. Het amendement verschaft over het hoe overigens geen inzicht en er zijn nogal wat onduidelijkheden over welke objecten en welke belastingplichtigen het gaat. De algemene beginselen van behoorlijk bestuur kunnen door deze regeling strijdig zijn waardoor de verbindendheid van de belastingverordening wordt bedreigd. De VNG is met de staatssecretaris van Financiën in overleg om de reikwijdte van deze regeling te duiden.

Wij volgen de ontwikkelingen en hebben vooralsnog geen standpunt ingenomen over het toepassen van dit amendement. Wel hanteren wij het uitgangspunt dat bij een mogelijke toepassing van dit amendement de totale OZB-opbrengst van de gemeente minimaal gelijk dient te blijven. Dit uitgangspunt heeft tot gevolg dat de lasten voor eigenarenheffing OZB zullen stijgen.

ZOEKGEBIEDEN

Beschut werken

De taakstelling voor Beschut Werk ultimo 2019 is naar beneden bijgesteld. De gemeente Hattem moet twee Beschut Werkplekken realiseren in plaats van drie. Op dit moment is er één Beschut Werkplek gerealiseerd. De verwachting is dat de tweede Beschut Werkplek medio 2019 wordt gerealiseerd. In 2020 levert dit een besparing op van 1 fte ad € 25.000 (V)). Vanaf 2021 is de verwachting dat de taakstelling conform het beschikbare budget a 2,7 fte wordt. De beleidsmatige keuzes worden uiteraard gemaakt in programma 1 Sociaal Sterk.

Stelpost loon- en prijscompensatie - subsidies

In de begroting 2019 zijn ontvangers van subsidies en exploitatiebijdragen gecompenseerd voor loon- en prijsstijgingen door het subsidiebedrag te verhogen. Het equivalent van 1% loon- en prijsindexatie is circa € 20.000. De gemeente zelf krijgt compensatie voor loon- en prijsstijgingen via de bijstelling van de algemene uitkering, de circulaire van het gemeentefonds.

Voorgesteld wordt om de indexatie niet volledig te compenseren door het beperken van loon- en prijs compensatie voor door de gemeente verstrekte subsidies en exploitatiebijdragen met 1%. Dit levert vanaf 2020 structureel lagere lasten op doordat het basis subsidiebedrag in het totaal voortaan € 20.000 (V) lager is. De subsidies die dit betreft zijn onderdeel van alle drie begrotingsprogramma's.

Hondenbelasting

In het afgelopen jaar is er op verschillende manieren geïnvesteerd in het tegengaan van de overlast door hondenpoep. Voor 2019 heeft dit een nadelig effect op de exploitatie van € 83.000 en voor de jaren erna jaarlijks € 74.000. Vanuit het principe dat de gebruiker/vervuiler betaalt kan hondenbelasting worden ingevoerd met ingang van belastingjaar 2020. De Gemeentewet biedt de gemeenten de mogelijkheid om die belasting in te voeren. Een houder van een hond dient jaarlijks een belastingbedrag te betalen voor het hebben/houden van een hond. Uitgaande van een bestand van 1.000 honden met het landelijk gemiddelde tarief voor de hondenbelasting (bron Coelo-gids 2019) van € 76,- per hond kan in potentie een jaarlijkse netto opbrengst van € 73.000 (V) worden gegenereerd vanaf 2021. In het aanvangsjaar 2020 zal de opbrengst iets lager liggen in verband met implementatiekosten en het nog niet volledig in beeld hebben van de totale hondenpopulatie. De potentiële opbrengst hondenbelasting is niet financieel vertaald bij de zoekgebieden.

Toeristenbelasting

Een toerist die verblijft in Hattem is per overnachting toeristenbelasting verschuldigd. Degene die verblijf biedt int deze belasting van de toerist en draagt deze na de gedane aangifte door middel van een belastingaanslag aan de gemeente af. Toeristenbelasting is geen bestemmingsbelasting, waardoor de inkomsten (net als de OZB) ten goede komen aan de algemene middelen. Het huidige tarief in 2019 van de toeristenbelasting bedraagt € 1,32 per overnachting. Indien met ingang van het belastingjaar 2020 het tarief van de toeristenbelasting wordt verhoogd met 20 eurocent kan in potentie een bedrag van € 30.000 (V) aan extra inkomsten worden gegenereerd. Het tarief wordt dan € 1,52 per overnachting. Voor de daarop volgende jaren wordt het tarief alleen verhoogd met het prijsindexcijfer. De potentiële opbrengst toeristenbelasting in niet financieel vertaald bij de zoekgebieden.

Onroerende zaakbelasting (OZB)

De voorliggende kadernota is in alle jaren 2020-2023 niet in evenwicht. In de begrotingsvoorbereiding moet blijken of, en zo ja voor welk bedrag een verhoging van de OZB moet worden voorgesteld teneinde een sluitende exploitatie te realiseren. Voor de OZB-tarieven geldt al een aantal jaren geen maxima en geen maximale stijgingspercentages meer. Een stijgingspercentage van de opbrengst OZB met 1% levert - exclusief inflatie - een bedrag op van afgerond € 30.000.

Onbenutte belastingcapaciteit

In relatie tot het vorige onderwerp OZB zal in de begrotingsvoorbereiding duidelijk worden of de onbenutte belastingcapaciteit een beperkende factor wordt bij het vaststellen van een eventuele verhoging van de OZB.

Reserve- en solvabiliteitspositie

Bij de Kadernota 2016 is het uitgangspunt opgenomen dat de ratio van het weerstandsvermogen hoger moet liggen dan 1,4. De reserves zijn dan ruim voldoende om risico's op te vangen. Een weerstandsratio van hoger dan 1,4 wil nog niet zeggen dat de solvabiliteitspositie sterk is. Daarbij geldt dat hoe hoger de solvabiliteit, des te lager de rente- en aflossingslasten zijn aan onze financiers. Met het uitgangspunt van een krachtig en stabiel financieel beleid dat gericht is op een blijvend en structureel evenwicht tussen inkomsten en uitgaven en de ambitie om een robuuste reservepositie te hebben, mag duidelijk zijn dat de ontwikkeling van de weerstandsratio en solvabiliteit continu aandacht vraagt.

In deze kadernota is in hoofdstuk 2.1 aandacht besteed aan de reservepositie, die zeer zorgelijk is. De risicoanalyse wordt geactualiseerd in de begrotingsvoorbereiding. Derhalve kan in deze kadernota geen inzicht worden gegeven in de weerstandsratio.

Vanwege deze zorgelijke reservepositie is het de vraag of een weerstandsratio van 1,4 nog realistisch is. Daarom is in hoofdstuk 2.3 voorgesteld de ratio weerstandsvermogen in de jaren 2020-2022 tijdelijk te verlagen naar factor 1,0. En vanaf 2023 weer vast te houden aan de huidige beleidslijn 'factor 1,4'.

Indexering, loon- en prijsstijgingen

Voor het opstellen van de meerjarenbegroting 2020 - 2023 zijn de uitgangspunten als volgt:

- Voor de begroting 2020 zijn de loon- en prijsontwikkelingen bekend op basis van de gegevens van het in maart dit jaar door het Centraal Planbureau (CPB) gepubliceerde Centraal Economisch Plan (CEP). De prijscorrectie netto materiële overheidsconsumptie (imoc) wordt geraamd op 1,5% in 2020 (verdere CPB-raming: 1,8% in 2021, 1,7% in 2022 en 1,7% in 2023). Het Gemeentefonds gaat in haar berekeningen ook uit van deze indexatie. De ontwikkeling als gevolg van deze indexatie én de Cao-afspraken wordt gecompenseerd via de koppeling met het gemeentefonds. De door het CPB geraamde prijscorrectie overheidsconsumptie, beloning werknemers (po, bo) wordt geraamd op 1,9% in 2020 (verdere CPB-raming 2,6% in 2021, 2,2% in 2020 en 2,0% in 2023).
- Omdat wij in onze begroting uitgaan van constante prijzen worden de geïndiceerde budgetten 2020 constant doorgetrokken naar de jaren 2021 t/m 2023. De Algemene Uitkering wordt wel tegen reële prijzen geraamd. Voor het verschil tussen deze reële en constante prijzen nemen wij een stelpost op in de begroting.
- De kosten van derden betreffen de diensten en goederen die derden leveren voor de uitvoering van de werkzaamheden binnen de gemeente. Het is gebruikelijk bij het begroten van deze kosten om rekening te houden met een prijsindexatie. Bij de prijsindexatie wordt uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%. Hiermee wordt de blijvende inzet onderstreept om duurzaam en met een hogere kwaliteit in te kopen.
- Voor de leges en tarieven wordt uitgegaan van een kostendekkend tarief op basis van de systematiek van toerekenen van organisatiekosten. De belastingen, heffingen en leges stijgen jaarlijks nominaal met de consumentenprijsindex (CPI), tenzij het tarief voor de leges landelijk door de Rijksoverheid wordt voorgeschreven. Voor de indexering van de belastingen en leges wordt de inflatie van consumentenprijzen gevolgd, zoals gepubliceerd door het CPB in maart (CEP) voorafgaand aan de begroting. De indexering voor 2019 bedroeg 2,4%. Voor 2020 bedraagt

de indexering 1,5% (CPB-CEP). Voor de begroting 2020 wordt rekening gehouden met deze indexering.

- Voor door ons te verstrekken subsidies aan derden hanteren wij een verhouding van de bovengenoemde imoc (40%) en po, bo (60%) omdat de begroting van derden gemiddeld voor 60% uit loongerelateerde budgetten en 40% uit netto materiële consumptie bestaat. Hieruit volgt een indexering van 1,7%.

Voor de begroting brengen we hierop 1% in mindering en verhogen we de subsidies met 0,7%.

- Uitbreiding of krimp van het areaal (in beheer zijnde wegen, straten, groen, meubilair en kunstwerken) wordt verwerkt in de begroting zodat het bestaande beheer niet in kwaliteitsniveau hoeft te worden aangepast.

Deelprogramma 3.d Gemeentelijke organisatie

Ontwikkeling Informatisering en Automatisering – I&A

In de begroting 2019 is in de paragraaf Bedrijfsvoering uitgebreid verslag gedaan van ontwikkelingen en de impact daarvan voor de organisatie en de inzet van middelen. Deze ontwikkelingen zijn nog steeds actueel.

Ook I&A is ter voor bereiding op deze kadernota opnieuw tegen het licht gehouden. We hebben vooral gekeken naar de (on)mogelijkheden om deze opgaven alleen of in samenwerking te doen en welke investeringen kunnen bijdragen aan het financiële resultaat.

We weten allemaal dat steeds hogere eisen aan de gemeentelijke dienstverlening worden gesteld. De grote uitdagingen waar we de komende jaren voor staan vragen aanpassingen in de huidige informatievoorziening en nog meer samenwerking en standaardisatie in diverse ketens.

Voor het realiseren van deze dienstverleningsambities en doorvoeren van wettelijke verplichtingen, waarbij sprake is van ontwikkeling van nieuwe kanalen, intensieve (keten-) samenwerkingen is een informatievoorziening nodig die overzichtelijk, inzichtelijk en flexibel is.

We moeten constateren, dat we dat niveau nog niet bereikt hebben en dat het ons kwetsbaar maakt. Om deze kwetsbaarheid te verminderen en de kwaliteit van onze informatievoorziening te verhogen investeren we (onverminderd) in de H2O samenwerking.

Ondanks deze gezamenlijke aanpak zal de financiële impact van I&A functie voor structureel toenemende kosten zorgen. Tegelijkertijd worden voordelen behaald binnen dienstverlening en bedrijfsvoering.

Voor de ontwikkeling van CIO-office worden voorstellen uitgewerkt. In de begroting zal hierover worden gerapporteerd. Voor de dekking van kosten doen we vooralsnog een beroep op de structurele formatie die vanaf 2019 is opgenomen, aangevuld met het tijdelijke budget voor proces-/zaakgericht werken.

3.4 Programma 4 Bedrijfsvoering

Deelprogramma 4.a Bedrijfsvoering en overhead

Telefoonkosten

De aanbesteding telefonie levert een structurele besparing op van € 32.000 (V).

ZOEKGEBIEDEN

Doorontwikkeling van de organisatie

We pakken de doorontwikkeling van de organisatie op een verantwoorde manier aan, rekening houdend met de belastbaarheid van onze medewerkers én het besef van veranderen en verbeteren onderdeel uitmaken van onze dagelijkse werkzaamheden.

In onze aanpak hebben we gekozen voor opgaven en thema's die in hun samenhang bijdragen aan de vernieuwing van onze manier van werken. Sinds enkele jaren maken we gebruik van een ontwikkelbudget van € 50.000 structureel. Het budget wordt aangewend voor tijdelijk inhuur van externe adviseurs. Doorgaans gaat het om inzet van specifieke kennis voor vraagstukken als organisatie sturing en procesinrichting.

Onze inzet is om het budget volledig af te ramen. We zijn goed op weg om een integrale kanteling in de organisatie van ons werk én manier van werken vorm te geven. We investeren permanent in het lerend vermogen van de organisatie, zodat ontwikkelingen en veranderingen steeds beter op eigen kracht worden opgepakt en doorgevoerd. En met 'eigen' wordt óók de samenwerking en inbreng van inwoners, bedrijven en samenwerkingspartners bedoeld. De behoefte aan externe expert ondersteuning verschuift dan naar de achtergrond. Extra (verander) kracht is dan niet meer nodig.

Voor de beoogde kanteling van de organisatie hanteren we 1 januari 2021 als streefdatum. Wij stellen voor het ontwikkelbudget per die datum af te ramen, € 50.000 (V).

In de aanloop naar de kanteling krijgen we een scherper beeld hoe de toekomstige organisatie er uit ziet. Er zal een overzicht worden gemaakt van de daarbij behorende kwalitatieve – en kwantitatieve personeelsformatie. Dat overzicht zal ons in staat stellen om (tijdig) maatregelen te nemen om de kloof tussen huidige – en toekomstige personeelsformatie te overbruggen.

Meerjaren investeringsprogramma (MIP) - Materieel

In het MIP zijn de investeringen opgenomen voor de periode 2019-2022.

Bij investeringen waarbij het gaat om vervanging van bedrijfsmiddelen om de continuïteit van de dienstverlening te waarborgen, is onderzocht in hoeverre vervanging van het materieel noodzakelijk is op basis van de economische- en technische afschrijvingstermijn.

Van een twaalfstal machines kan in meer of mindere mate uitstel van vervanging plaatsvinden met behoud van kwalitatieve en kwantitatieve inzet. Uitstel vertaalt zich incidenteel in lagere kapitaallasten.

Voor de jaren 2021 tot en met 2023 respectievelijk met € 24.400 (V) in 2021, met € 38.300 (V) in 2022 en met € 19.600 (V) in 2023.

4. Begrotingsvoorbereiding: planning en proces

Planning

Conform het vergaderschema van de gemeenteraad en de Planning- en control kalender neemt de raad een besluit over de Kadernota in de vergadering van 1 juli aanstaande. Deze datum markeert het beginpunt van de begrotingsvoorbereiding.

De besluitvorming inzake de begroting 2020 is als volgt gepland: op di. 15 oktober door het college en op ma. 11 november door de raad.

Proces

Zoals aangegeven verschijnt de meicirculaire naar verwachting nadat het college op 28 mei een besluit over de kadernota heeft genomen. Dit betekent dat de uitwerking van de meicirculaire wordt betrokken bij de begrotingsvoorbereiding.

Na besluitvorming over de begroting door het college op 15 oktober ontvangt de raad de begrotingsdocumenten. In het reguliere proces is voorzien dat er vervolgens gelegenheid is tot het stellen van technische vragen door de raad voorafgaande aan de begrotingsbehandeling.